

DUMINECA

Organ de propagandă religioasă și morală
și organ informativ al AGRU-lui din Eparhia Maramureșului

Bucuroul de distribuire : Librăria Asociației Sighet, Piața Unirei No. 25

Apare în fiecare Duminică.

Prețul unui exemplar : 1 Leu

Dacă ne-am descătușa

Dacă am putea o dată să ne eliberăm privirile sufletești de imaginea fascinantă a bogățiilor pământești, ne-ar însufleși alte sentimente, față de Dumnezeu și față de semenii noștri decât azi și ni s'ar schimba viața întreagă. Atunci am putea privi în toată măreția ei simplicitatea Nazarineanului și năzuința supremă ne-ar fi să devenim asemenea lui. Atunci în ore de reverie n'am mai visa că suntem foarte bogați și ne putem cumpăra toate plăcerile pământești, dar că prin suferințele noastre ne-am câștigat mulțimea virtuților.

Am crede că oamenii săraci nu sunt supuși puterii demonice a aurului. Dar banii exercită influența lor drăcească asupra săracilor încă mai mult, decât asupra celor bogați. Săracul care prin

orice mijloc vrea să devină bogat, nu să știe să mintă, înșele, fure și în cazurile cele mai oribile să și ucidă pentru bani. Apoi sunt oameni care, deși nu înșală fură și ucid pentru bani, dar își vând conștiința și părerile.

Conștiința, fie a bogatului ori a săracului, nu trebuie să fie falsificată prin interese materiale. Ce e rău, rămâne rău, oricât folos aș avea în urma lui și binele rămâne bine oricât mă costă. Să fim bogați sau săraci, aceasta trebuie să știm. Deci să ne eliberăm din legăturile bunurilor pământești, ca sufletul nostru descătușat să se poată urca la înălțimi nebănuite. În centrul vederii noastre sufletești, în locul bogățiilor să-l așezăm pe Hristos—Rege, Regele cel sărac, ca singura valoare

care merită lupta. Când ne apasă împrejurările, să ne gândim la Regele nostru, la unicul nostru Ideal, care fiind Dumnezeu câtă mizerie a suportat, ca să ne arate exemplu de răbdare și să ne mântuiască pe noi.

În tot cazul, până ce suntem săraci, avem mai puține obligații decât bogații. Săracului îi pot fi de mângâiere cuvintele Evangheliei : „Cât de cu anevoie vor intra întru împărăția lui Dumnezeu bogații ; căci mai lesne este funiei dela corabie să treacă prin urechea acului ; decât bogatului să între întru împărăția lui Dumnezeu“.

Dar ori săraci suntem ori bogați, să avem grijă să nu ne fure sufletul bunurile pământești. I. B.

~~~~~  
Pentru comitet răspunde : Titu Berinde  
~~~~~

„Ortodoxism“ și naționalism.

În numărul 95 (din 23 Sept. a. c. al revistei „Sfarmă-Piatră”, dl. Traian Pasencu într-un articol intitulat „Nichifor Crainic”, spune următoarele: „... putem să afirmăm că eroul nostru (e vorba de d-l N. Crainic) a înțeles latura divină a ortodoxismului, în care s'a încadrat, se încadrează și se va încadra Poporul Românesc? Da! Ca dovadă că nu concepe altfel „salvarea neamului nostru decât, reîn-cadrându-l în ortodoxism”.

Această frază — mărturisim — nu ne înspăimântă prea mult. Dacă totuși insistăm asupra ei, o facem, pentru că de astfel de fraze se prea uzează în ultima vreme. Și — e regretabil — fac uz de ea unii oameni cu mare greutate în mișcarea noastră culturală, unele personalități — chiar ortodoxe fiind, dar — cari până ieri aveau alte impresii despre legăturile noastre cu Roma. E de mirat cum d-l Nichifor Crainic, care în cartea sa monumentală „Puncte Cardinale în haos” preamărea Roma, leagămul latinității noastre, poate totuși să creadă că salvarea neamului nostru nu poate veni decât dela ortodoxismul slavo-bizantin, care ne-a ținut îngenunchiați atâtea veacuri de negură și restriște? Lăsând la o parte, deocamdată, discuțiile asupra dogmelor și adevărilor evanghelice cari s'au păstrat neștirbite doar de această nebiruită cetate a Verhovnicilor, legitimi, lăsând la o parte și nevolnicele motive pentru cari Biserica ortodoxă s'a

rupt de supremația tutelară a Papilor, — să nu uităm că în afară de ceea ce fără doar și poate a fost Roma: *sanctuarul credinței creștine* — ea a mai împlinit în acelaș timp și un al doilea rol de *altar al civilizației și culturei umane*. Tot ce s'a rupt de către Roma, a fost ca și o creangă tăiată de către tulpină. Aici a pulsat mai viu Creștinismul, aici s'au hotărât acțiunile de opreliște a ereziilor, de-aici s'au pornit ofensivele de cucurire a popoarelor păgâne, în corabia mântuirii. Roma a fost leagămul mesianismului creștin. În biblioteca vastă a Vaticanului s'au refugiat comorile geniului omenesc. Istoria și-a zăvorit veacurile în tomurile ce-și află adăpostul în această bibliotecă. Viața popoarelor ale căror urme s'au șters aproape cu desăvârșire, se află eternizată în pagini rare pe care nu le posedă nici o altă bibliotecă din lume.

Dar trecând și peste aceasta, luând în considerare numai legăturile noastre cu Roma, e imposibil — dacă nu ești condus de prejudecăți — să mai stărui în pățimașă situație de filo-ortodoxism.

Prin istoricul act al unirii noastre cu Roma, prelații noștri nu au făcut decât o ideală reîntegrare a neamului nostru în marele trup al latinității, de care am fost ruși prin vitrege împrejurări. Acest act a fost croitorul istoriei noastre. Școala latină a deschis drumul spre împlinirea visului nostru național.

Prin unire, episcopul *Irochentie Micu*, a trezit neamul românesc din Ardeal la o viață nouă, cerând „drepturi naționale pentru poporul românesc fiindcă e cel mai vechiu popor din Transilvania”. Școlile din Blaj deschise de *Petru Aron* au fost tribunele renașterii naționale din toate provinciile. „Din școala bisericii noastre a plecat profesorul *Erdeli*, colaboratorul prețios a lui *Gheorghe Lazăr* în trezia neamului românesc din Mutenia din amorfirea în care-l duse un secol de domnie fanariotă; dela școala bisericii noastre plecase, dus de către *Gheorghe Asachi*, profesorul *Bob*, luptător pentru aceeași cauză sfântă în Moldova. Bursier al episcopiei Unite din Oradea a fost *Ion Măiorescu* deșteptătorul național, organizator și întemeietor de școli în Oltenia și unul din principalii organizatori ai revoluției din 1848. În Blaj și-a desăvârșit educația națională *Gheorghe Bariț*, părintele ziaristicej românești din Ardeal, de-aici a plecat bardul renașterii noastre *Andrei Mureșanu*, de-aici a plecat în Bucovina *Aron Pumnul* și de-aici au ieșit mulțimea de tribuni conducători de gloate în revoluția din 1848. Blajul a dat pe *Timotei Cipariu*, părintele filologiei românești; biserica noastră a dat pe *Ioan Micu Moldovan* și *Augustin Bunea*”. (Biserica noastră în trecutul neamului românesc de *Vasile Bolca*). Istoria va aminti generațiilor viitoare în străfulgerări de glorie numele unui *Dr. Rațiu* și *Vasile Lucaciu* fii ai bisericii unite cu Roma, ce-au suferit temniță grea

pentru faimosul proces al Memorandumului. Mai ales sbuciumul necurmat al acestui popă românesc unit, cu renume mondial, dârz susținător al sfintei uniri a tuturor Românilor, nu este iertat să-l dăm uitării nici o clipă.

Ortodocșii cari, prin înființarea episcopiei la Sighet spun că fac „misionarism“, să nu uite că biserica Catolică numește altceva „misionarism“. Biserica Romei înfinge și azi cruci în locuri necunoscute de civilizație. Domescește și civilizează triburile de canibali și negrii din Africa și Australia. Infruntă — cu riscul vieții — orice greutate pentru a putea vesti evanghelia până la marginile lumii. În această operă, Roma jertfește numeroase vieți de preoți și vestitori ai creștinismului. Iată ce numim noi „misionarism“, fraților ortodocși. În Maramureș nu e cazul să faceți d-voastră așa ceva. Acolo poporul e creștin și încă profund creștin. Nu este sat, în care să nu se salute cu frumosul salut creștinesc catolic: *Laude-se Isus Hristos*. Ce veți da d-voastre mai bun Maramurășului decât Biserica sa Greco-Catolică?

Ortodocșii, cari văd în ortodoxie steaua magică a realizării destinelor noastre, să nu uite cât datorează chiar și Biserica ortodoxă, Romei, care ne-a împărtășit isvoarele istorice ale latinității noastre. Să nu uitați întunecul în care ne-a ținut ortodoxismul slavo-bizantin, dar nici lumina ce-a revărsat-o asupra noastră Roma, prin actul istoric al unirii cu dânsa. Să nu uitați că avem o datorie primordială în aceste zile înviforate, de-a ne

strânge rândurile. Când d-voastre însă domnilor ortodocși, confundați noțiunile de „naționalism“ și „ortodoxism“, faceți o gravă și neiertată greșeală.

Dacă peniru d-voastre, „ortodox“ și „român“ e totuna, e ca și când ați afirma că Bulgarii și Sârbii sunt Români get-beget pentru că sunt ortodocși, ori aceea e absurditate. „Ortodoxism“ și „naționalism“ sunt două noțiuni cari nu se confundă; cel mult se pot întregi una pe alta. La neamul Românesc însă nu e nici

acest caz, pentru că e datoria noastră, ca popor neolatin, de-a ne integra și spiritualicește în masivul corp al Romei latine și creștine. Să fim fii ai Romei eterne și după suflet, nu numai după trup.

Roma, sanctuarul Creștinismului și altarul Culturii și civilizației ne cheamă să ne strângă la sânul său de mamă. Fiii vrednici ascultă glasul Mamei!...

In ce ne deosebim ?

II.

Nu poate exista aici o societate fie cât de neînsemnată, fără un anumit sistem de regulă, menită de a asigura buna ordine într'un corp constituit. Membrii societății respective trebuie să se supună regulilor societății, să se supună conducătorilor prin ascultare și conlucrare întocmai pentru atingerea scopului acelei societăți, și dacă nu le place regula, pot părăsi societatea, ori societatea îi poate chiar exclude pe cei ce nu se acomodează.

Intemeind Mântuitorul Biserica sa — aceasta cea mai sublimă societate, — pentru continuarea operei sale în vederea mântuirii neamului omenesc depe toată lumea, iar nu numai mântuirea unei națiuni sau fracțiuni de națiune, — a trebuit în mod firesc să dea și anumite reguli pentru asigurarea bunei ordini în această societate menită să se lățească pe toată lumea, cum ve-

dem lățită azi Biserica lui Hristos, și cu durată până la capătul veacurilor.

Indată după învierea sa, apropiindu-se Isus de cei unsprezece le-a grăit lor zicând: „datu-mi-s'a mie toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea mergând învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfântului Spirit, învățându-i să păzească tot ce am poruncit vouă: și iată eu cu voi sunt până la sfârșitul veacului“. (Mat. 28, 18—20).

Aceasta declarație făcută de Mântuitor după înviere arăta apostolilor misiunea lui Isus ce avea Dumnezeu—Fiul dela Tatăl, cu depline și nelimitate puteri, de a învăța toate neamurile învățându-le să păzească toate câte le a poruncit lor, botezându-le în numele Tatălui și a Fiului și al Sfântului Spirit.

În aceste câteva cuvinte se cuprinde măduva și toată con-

stituția bisericii universale, apostolice și catolice.

Astfel s'a evidențiat toată puterea Mântuitorului în ceri și pe pământ, deci prima și fundamentală regulă în acest corp constituit în aceasta biserică: este puterea și dreptul de a învăța.

Ca consecință logică urmează în mod firesc, cele ce a mai declarat Mântuitorul zicând: „cel ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă și cel ce se lapădă de voi (iese din aceasta societate) de mine se lapădă, iar cel ce se lapădă de mine, se lapădă de cel ce m'a trimis, pe mine“. (Luca 10, 16).

Absolut natural, pentru că fiind Isus trimis de Tatăl, având toată puterea, cel ce s'a lapădat de cel trimis, s'a lapădat deodată și dela cel trimițator.

Aceasta în ceea ce privește conducerea societății — bisericii lui Hristos — pe conducătorii ei și anume: Mântuitorul — Fiul are mandatul — puterea dela Tatăl, iar Fiul a transmis aceasta putere și ca drept apostolilor săi ca în baza acestei puteri să meargă și să învețe toate neamurile.

Față de acest drept este pusă ca regulă — datorința membrilor societății, — datorința credincioșilor, — să asculte de aceia cari sunt autorizați de a învăța acele ce sunt necesare de a fi știute și făcute în vederea mântuirii sufletului, în vederea fericirii temporale și celei veșnice.

Și în privința aceasta, Biserica adevărată a lui Hristos ne lămurește în mod absolut categoric, când zice că: „în nimeni altul nu este mântuire, pentru că

nici un nume altul nu este dat sub ceriu oamenilor întru care trebuie să ne mântuim noi“, decât numai: „numele lui Isus Hristos Nazarineanul“. (Fapte 4, 10, 11, 12).

Așa fiind nu este mântuire nici în numele lui Arie, nici în alui Fotie, nici în Iulian apostolul, nici al călugărului din Irlanda Pelagius, nici a patriarhului constantinopolitan Nestoirus, nici în numele lui Calvin al lui Luther scl. scl. nu e s t e mântuire, decât numai în numele lui Isus Hristos Nazarineanul, carele are toată puterea în ceri și pe pământ.

Este deci clar, ca după voia lui Dumnezeu afară de Biserica întemeiată de Isus Hristos Nazarineanul — ascultând firește și urmând poruncile, ei — în nimeni și nimeni altul nu este mântuire. Singură aceasta biserică universală — catolică este păzitoarea, depozitoarea și tălmăcitoarea voinței lui Dumnezeu Tatăl — „nu tot ce-mi zice mie: Doamne, Doamne, va intra întru împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui meu carele este în ceruri“, (Mat. 7, 21.) declarate de Fiul — „eu sunt calea și adevărul și viața“ (Ioan I. 14. 6) și învățați dela Sfântul Spirit, — „Spiritul Sfânt vă va învăța pe voi, întru acel ceas, cele ce se cade a zice“. (Luca 12, 12) așa că în afară de biserica catolică nu este mântuire.

Pe lângă obârșia noastră romană născuți și crescuți în spiritul bisericii celei adevărate, convinși și știind ca în afară de biserica catolică pentru noi nu este mântuire, ne deosebim de

eretici, schismatici și alte confesiuni, că ei nici nu pretind pe seama bisericii lor că ar fi singură mântuitoară, ci sunt de părere, că toate bisericile creștine sunt deopotrivă.

Susținătorii acestei păreri desconsideră cele zise de Mântuitorul la *L u c a c. 10 v. 16* precum și cele zise de sf. Ap. Petru în Fapte 4, 10—12 pline fiind de Spiritul Sfânt, cum le am citat mai sus, iar pentru a micșora însemnătatea acestor declarații, neagă cu încăpăținare în contra unei mai bune convingeri ai lor întâietatea sfântului apostol Petru, între apostoli.

Părintele Dr. Vasile Lucaciu „Leul dela Șișești“

(La 15 ani dela moartea lui)

În val vârtejului care frământă și zgudue apele vremilor, răsar în clipe grele de răscruce oameni, cari înzestrați fiind cu distinse calități din partea Creatorului, săvârșesc fapte și crează opere, a căror valoare vorbește peste toate veacurile.

Acești oameni, cari cuceresc și domnesc rostul vremilor, sunt asemenea aurului din măruntaele munților, cari aduc la lumină, radiază jur împrejur, raze strălucitoare; ei sunt asemenea titanilor dreptății, cari pentru triumful unui ideal nobil și just, au știut să se ridice de-asupra nemerniciei și a vremelnicei, prin suferință și sacrificiu, prin perseveranță și credință în Dumnezeu; ei sunt asemenea personalităților proemi-

nente, ale căror nume strălucește falnic în uriașa frescă a istoriei eternizatoare.

În chipul acesta se profilează în sufletele noastre icoana măreață a „Leului dela Șisești” astăzi, când 15 ani se împlinesc, de când își doarme somnul cel de veci în cripta ctitoriei sale sfinte. Și icoana lui va deveni tot mai strălucitoare, cu cât anii vor spori și vor trece în noianul adânc al vremii, căci strădania sa neprecupețită și binefacerea operelor sale, le simțim noi și le vor simții pentru totdeauna generațiile viitoare ale neamului nostru.

Din cauza acestui însemnat moment, cuvinese deci, ca în numărul de azi al modestei noastre reviste „Dumineca”, să-l comemorăm cu vrednicie pe părintele Vasile Lucaciu, pe acest strălucit și aprig luptător naționalist ardelean născut pe plaiurile Eparhiei noastre scumpe a Maramureșului, pe cari astăzi vin frații noștri ortodocși, pentruca în numele românizmului — cu care mereu și pretutindeni se afișează, — și în numele așa zisei credințe strămoșești, să ne declare războiul confesional și să ne dea lecții de patriotism.

Aceasta comemorare — ca un smerit și cucernic prinos — așa o vom săvârși: pe deplin, dacă îi vom evoca faptele sale pline de jertfă și nețărmurită dragostea față de biserică sa și neamul său.

Tocmai din acest motiv, voi încrusta cât se poate de sumar în rândurile ce urmează, întregul drum al vieții sale, cari nu numai că îi vor proslăvi memoria, dar

ne vor fi și nouă tuturor de un real folos, spre fortificarea sufletelor noastre în biruirea greutăților vieții.

* * *

Pe pământul frământat de sânge și lacrimi de durere al Sătmăruului, ca un soare cald și măreț de primăvară, răsare plin de putere și viață nădejdea întregului neam românesc de pe întinsul oropsitului Ardeal, în persoana lui Vasile Lucaciu.

— Se naște în anul 1852, — în epoca marilor frământări dela 1848 — în comuna Apa, dintr'o umilă familie de dascal

În casa părintească, — în care sălășluia cinstea și credința în Dumnezeu, — sufletul său curat și nevinovat. s'a încărcat cu cele mai alese calități: dragostea nețărmurită față de Dumnezeu și neam.

După ce sfârșește clasele școlii primare confesionale române unite de sub conducerea tatălui său din orașul Baia-Mare, trece la gimnaziul de stat tot din acest oraș, unde sfârșește cu succes cele patru clase. De-acii pentru continuarea studiilor secundare, pleacă la liceul rutean din Ungvar, unde face clasa a V-a pentru ca apoi terminând clasa a VI-a la Oradea, la liceul ordinului Premonstratenzilor, să fie trimis din partea marelui episcop și mai târziu mitropolit al Blajului Dr. Ioan Vancea, la Institutul sfântului Atanasie din Roma 1).

Acii, în Roma monumentelor antice, a gloriei străbune și falnice, în Roma creștină și papală,

1) Corului Mezea: Dr. V. asile Lucaciu „Leul dela Șisești” 1852—1922. Viața și faptele lui pag. 10—10.

aproape de mormintele miilor de mucenici ai lui Hristos și la umbra Bazilicii Sfântului Petru, alumnul Vasile Lucaciu, se adapă cu nesaț din lumina călăuzitoare a Evangheliei și-a cărților alese din bibliotecile vestite. Iar depe falnica columnă biruitoare de vijelii de veacuri a marelui împărat Traian, din scenele expresive și cuvintele săpate pe ea cu litere mărețe, citește—întocmai ca cei trei corifei ai Școalei Ardelene, — despre obârșia și drepturile neamului său, pentru a-și oțeli voința și-ași înarma mintea cu arma invincibilă a dreptății istoriei, în vederea luptei ce urma să o dea, pentru viața și binele neamului său cel pe nedrept pățimitor.

După trei ani de studii intense îmbolnăvinduse, este silit să părăsească Roma.

Întors acasă din leagănul neamului nostru îmbogățit cu cele mai strălucite calități, cu o vastă cultură și ideologia fanatică a latinității noastre după ce se vîndecă și-și termină la Gherla studiile teologice întrerupte, la anul 1874 se hirotonește și primește spre păstorire parohia Sâncraii de pe Grul, din jud. Sălaj.

Peste vreo câțiva ani, devenind vacantă catedra de profesor de religie și de limbe română la liceul regesc catolic din Satu-Mare, prin intervenția episcopului Mihail Pavel, la 1878 este numit aci profesor cu titlul provizor. 1)

În calitatea aceasta, în orașul acesta, pe care-l găsi atât de înstreinat de sufletul românesc,

1) Sarmaságh Géza: „A szatmári Kir. Kath. Főgimnázium története”. Szatmár 1896. pag. 102.

pe lângă activitatea desfășurată pe teren religios și social, se ocupă intens și cu activitatea naționalistă, de care, în curând s'au sesizat și dușmanii noștri de veacuri. Aceștia, pentruca să abandoneze apostolatul românizmului și pentruca să-l îndepărteze din slujba neamului său, îi fac cele mai strălucite propuneri în urma acceptării cărora, avea să beneficieze de multe favoruri și măririi. Dar el părăsește și rupe eroic cu aceste promisiuni și perspective de măririi trecătoare, și merge în mijlocul sufletelor obidite din mica și pitoreasca comună Șişești.

În satul acesta nebăgat în seamă și pitit între munți, în mijlocul unui popor ascultător și dornic de o viață spirituală intensă, în flacăra zelului său spre bătătorirea neîntreruptă a cărării, care duce la realizarea idealului făurit: descătușarea și desrobirea Românilor ardeleni din ghiarele

morții dușmane, depune o laborioasă activitate. Figura sa impunătoare și cuvântările sale electrizante, întru atât au fascinat întreg poporul, încât numele său, se răspândește din gură în gură, din casă în casă și din sat în sat; iar datorită rodniciei sale activități publicistice, devine cunoscut și apreciat nu numai de cărturarii ardeleni, ci și de cei din vechiul regat.

Din dărnicia poporului român, a credincioșilor săi și strădania sa, la câțiva ani de păstorie, se înalță în Șişești, într'un loc plin de frumusețe și grandoare, un cernic lăcaș de închinare — vrednic adăpost pentru icoana făcătoare de minuni a Preacuratei Fecioare Maria, care din vremuri în bisericuța cea veche de lemn, se venera în mod deosebit de „Maica Românilor“.

Inscripția latinească depe placa așezată deasupra ușii de în-

trare al acestui lăcaș vestește tuturor menirea lui votivă:

A (d). M (aiorem). D (ei).
G (loriam)

Ex voto

Pro S (ancta). Unione
Romanorum S (enatus).

P (opolus). Q (ue).
R (omanus).

Sisesciensis Posuit A. D.

M D C C C × C.

Hramul bisericeii, o arată o altă inscripție depe o placă așezată în interior:

Intru Onoarea

Adormirei

Preacuratei Fecioare

27 August 1890.

Ziua marelui praznic din 27 August 1890, când s'au dezvelit aceste două plăci comemorative, și s'a făcut sfințirea mărefului Sion, a fost nu numai o sărbătoare religioasă ci și națională, căci din acest prilej, s'au adunat în Șişești o mulțime imensă de Români din județul Satu-Mare și județele din jur.

(Va urma)

Gavril Bălan

Calendar săptămânal.

28 Noemvrie — 4 Decemvrie 1937.

28. Dumineca XIII. d. In. sf. Cruci

Ap. Ef. 2, 4. Evg. Luca 18, 18.

Ștefan cel Nou † 707

29. Luni M. Paramon † 250

30. Marți Ap. Andrei † 62

1. Mercuri Prof. Naum

2. Joi Prof. Avacum

3. Vineri Prof. Sofonie

4. Sâmbătă M. Varnava

„Contra acestei munci diavolești — comunismul — cum se apără biserica? Cu societățile religioase, mai ales Agrul; cu mărturisiri și cuminecări dese, cu cărți bune. Comuniștii însă au ajutoare chiar dintre creștini, cari înjură pe Dumnezeu, cari nu cercetează biserica, nu se spovedesc, decât foarte rar, se îmbată des, fac vrajbă prin sat, umblă cu treceri pe la toți rătăciții. Acestea toți joacă pe mâna comuniștilor. Hristos îi va judeca pe toți“.

„Calendarul Bunului Creștin“.

Bixad—Mănăstirea